durf dien Minister de verzekering geven, dat hij, daaraan voldoende, een zeer goed werk tot stand zal hebben gebragt.

De zitting wordt voor een kwartier-uurs geschorst.

De zitting hervat zijnde, worden de beraadslagingen over het VDE HOOFDSTUK voortgezet.

De heer **de Vos van Steenwijk**: Ik wil slechts, Mijne Heeren, eenige weinige woorden in het midden brengen omtrent twee punten, die door eenen vorigen spreker (den heer van Andringa de Kempenaer) ter sprake zijn gebragt. Door dien spreker is gewezen op eene zaak, waarvan reeds bij herhaling in de andere Kamer is gewaagd, en die voorzeker de aandacht van de Volksvertegenwoordiging allezins waardig is, want het is eene zaak van algemeen belang. Ik bedoel den aanleg van spoorwegen in de noordoostelijke gewesten des Rijks, gewesten, welke bijna een derde gedeelte der bevolking van het geheele Rijk in zich bevatten, en ruim een derde van zijne oppervlakte beslaan. Aan zoodanigen aanleg hebben deze gewesten groote behoefte, zoo tot onderlinge verbinding, als tot die met de meer zuidelijk gelegen provincien en met het buitenland. Over die behoefte als een algemeen bekende en tastbare zaak zal ik nu niet uitweiden. Ik zou zulks slechts als tijdverspilling beschouwen, evenmin zal ik treden in de beoordeeling, of niet de Regering eenigzins te angstvallig geweest is in het eischen van waarborgen voor het verleenen, ik zeg niet van de definitive maar zelfs van de voorloopige concessien tot die werken, en of het niet misschien daaraan moet worden toegeschreven, dat eene onderneming mislukt is, die de door mij bedoelde gewesten met een net van spoorwegen zou hebben begiftigd. Alleen bepaal ik mij op dit oogenblik met de meeste bescheidenheid, maar tevens met den meesten aandrang deze zaak aan de Regering aan te bevelen.

Omtrent een ander punt dat door den genoemden spreker mede is aangeroerd, kan ik mij minder met hem vereenigen. Zijns inziens bestaan er dringende redenen tot herziening van eene der organieke wetten; namelijk der gemeentewet. Ik zal niet beweren, Mijne Heeeen, dat die wet niet evenzeer als de andere organieke wetten voor verbeteringen vatbaar is, maar ik moet echter betwijfelen of het nu reeds het geschikte tijdstip zou zijn om tot eene herziening dier wet over te gaan.

Ik verheug mij dan ook over hetgeen door de Regering gezegd is in antwoord op de bedenkingen omtrent dit hoofdstuk aan haar medegedeeld door de Tweede Kamer. Zij antwoordde namelijk, dat die wetten nog te kort hebben gewerkt om nu reeds tot hare herziening over te gaan. Had de Regering zich omtrent dit punt niet *zoo duidelijk* uitgelaten en had ik den aandrang van herziening vernomen, dien ik heden morgen heb gehoord, dan zou ik mij op dit oogenblik verpligt achten om de Regering tot voorzigtigheid aan te manen. Nu echter acht ik het overbodig.

De heer **Sassen**: De redevoeringen, welke ik heden morgen door onderscheidene sprekers heb hooren leveren, nopen mij een enkel woord te zeggen. Ik behoor onder hen die in de afdeelingen gewezen hebben op de gebreken, welke in sommige wetten voorkomen. Maar ik voor mij heb dat met omzigtigheid willen doen. Ik heb alleen willen wijzen op die gebreken, vooral van de laatste wetten, welke de uitvoering als het ware onmogelijk maken. Ik heb niet willen wijzen op *alle* gebreken, die de kies-, jagt- en gemeentewet zouden kunnen bevatten. En waarom niet, Mijne Heeren? Met de wet is mijn dagelijksche omgang. Het onderzoek der wetten is mijn hoofdwerk. En dan verklaar ik met den geachten spreker uit Groningen (den heer Cremers) dat er geene wet in Nederland, en ik geloof gerust te mogen zeggen, geene wet in de wereld is zonder gebreken. Wilt gij eene wet zonder gebreken, Mijne Heeren, ik geloof niet dat zij door menschen moet daargesteld worden. Ik ben gehecht aan de beginselen der Grondwet van 1848. Ik ben gehecht aan de beginselen, die reeds bij de wet uit die Grondwet zijn vastgesteld. Nu wil ik, zoo als de Regering ons gezegd heeft, niet aandringen op eene herziening van gebreken met overhaasting. Ik wil dit geheel en al aan het wijs beleid der Regering overlaten, die, na de behoeften *in het algemeen* te hebben gekend en geraadpleegd, daaromtrent herziening kan voordragen. En ik vraag het u in ernst, Mijne Heeren, waarom is zoo voortdurend gewezen juist op die wetten, die in den laatsten tijd zijn tot stand gebragt? De gebreken in vroegere wetten bestaan even groot, ja nog grooter dan in de laatste wetten. En wanneer men telkens van de herziening eener wet gewaagt, daarop aandringt, ontneemt men dan den eerbied en het gezag niet, dat de wet vooral moet bezitten? En van daar dat ik met de meeste omzigtigheid op gebreken in de wetten heb willen wijzen. Ik heb niet willen klagen over eene enkele wet. Want ik zeg het nog eens, Mijne Heeren, geene wet is zonder gebreken. En is er eene wet, die niet ontdoken kan worden, wanneer namelijk de ingezetenen zonder eerbied voor de wet, de wet als het ware met een zeker genoegen trachten te schenden? De kieswet (men heeft op voorbeelden gewezen), ja, is in sommige harer bepalingen miskend geworden. Ja, er is misbruik gemaakt. Maar door wie? Is er misbruik gemaakt van de kieswet door de getrouwe Nederlandsche ingezetenen, die eerbied voor de wet hebben? Ik geloof het niet. Ja er zijn personen, die deze wet ontdoken hebben. Maar welke wet wordt niet ontdoken? En wanneer men het ontduiken eener wet ziet, dan moet daarop de aandacht niet gevestigd worden op eene wijze waardoor het gezag voor de wet voor een ieder verloren gaat. Zoo heeft men van de jagtwet gesproken. Ik ben jager, Mijne Heeren, ik was het onder de wet van 1814 ook, en dan verklaar ik, dat ik onder de wet van 1852 meer bescherming ontwaar dan onder die van 1814, en ik voeg er nog bij, dat mij door de wet van 1852 de grondwettige zekerheid, de waarborg voor mijn eigendom, is gegeven.

De straffen zijn ongelijkmatig, zegt men, in verhouding tot de overtredingen. Dat geef ik toe, maar ik vraag het, kan de wet in alles en in alle omstandigheden voorzien; waartoe dient het regt van gratie, in de Grondwet geschreven? Dat dient juist om het Koninklijk pregoratief te laten werken, waar de gewone wet den regter buiten de gelegenheid gelaten heeft, het noodige te verrigten. De gewone wet kan niet alle gevallen voorzien, en het is zelfs gevaarlijk de gewone wet te veel in specialiteiten te laten afdalen. Wanneer dus de regter genoodzaakt is grootere straffen op te leggen, dan het gepleegde feit in zijne omstandigheden zoude vorderen, of wanneer geheel ter goeder trouw die straffen zijn beloopen, dan nadere men tot den troon. De Koning zal dan doen wat bij elke stratwet niet voorzien kan worden; de Koning zal tusschenbeide treden, en vullen door eene ontheffing of wijziging der straf aan, wat door den gewonen regter niet kon gedaan worden.

Dit alleen heb ik gemeend te moeten bijbrengen. Ik wensch de Regering wel te wijzen op de gebreken die in de wetten moeten verbeterd worden, maar ik verlang geene overhaasting in het voordragen van voorzieningen. Overhaasting in dergelijke gevallen is meestal gevaarlijk. Eerbied voor de wet moet een hoofdbeginsel zijn en die eerbied lijdt, naar mijne beschouwing, wanneer vooral in het hoogste Staats-ligchaam, te veel over de wetten en hare uitvoering geklaagd wordt. Ik kan ten aanzien van de gebreken die aan wetten kleven, eene vergelijking maken, Mijne Heeren, met de belastingwetten, maar de zaak is op dit oogenblik niet aan de orde. Dit alleen wil ik nog gevraagd hebben: wanneer zal er eene wet gemaakt of eene belasting ingevoerd kunnen worden, die een ieder bevredigt? Ik oordeel nimmer.

De heer **Minister van Binnenlandsche Zaken**: Ik zal trachten te antwoorden op de verschillende aanmerkingen die bij deze beraadslaging zijn gemaakt. Ik zal daarbij de volgorde der sprekers in acht nemen, hoewel het daardoor noodzakelijk zal zijn, dikwijls zeer verschillende onderwerpen door elkander te bespreken.

De afgevaardigde uit Zeeland (de heer Paspoort) heeft de aandacht gevestigd op de bepalingen van de jagtwet, en zijn genoegen te kennen gegeven, dat eene spoedige herziening van die wet te wachten was. Ik heb gemeend daarvan de toezegging te kunnen doen omdat de beginselen waarop de jagtwet berust, mijns bedunkens, in hun geheel kunnen blijven, omdat het alleen zal betreffen de herziening van eenige bepalingen die, volgens hetgeen de ondervinding heeft geleerd herziening, vereischen.

De geachte spreker heeft met een woord melding gemaakt van de inspecteurs van de jagt en visscherij, en gevraagd of die instelling haar nut had. Ik geloof dat na de invoering van de nieuwe wet zoodanige betrekking moeijelijk kan worden gemist. Het was noodig dat aan de commissarissen des Konings iemand werd toegevoegd die zich kon belasten met de dagelijksche behandeling van de zaken, die in staat zou zijn een regtskundig advies te geven bij die behandeling, en tevens in de gelegenheid zou zijn opzigt te houden over de mindere ambtenaren der jagt en visscherij. De werkzaamheden aan die ambtenaren opgedragen, zijn dan ook zeer talrijk en naar aanleiding daarvan heeft de Regering verklaard, dat bijaldien de betrekking mogt worden bestendigd, het waarschijnlijk noodig zou zijn de tractementen dier ambtenaren eenigzins te verhoogen.

De spreker heeft vervolgens de wenschelijkheid aangetoond, dat het stelsel van transactie, op nieuw in de wet wierd opgenomen. Het valt niet te ontkennen dat veel voor en tegen dat stelsel pleit. In de praktijk is het zeker doelmatig, het zal de behandeling van de zaken bekorten, maar van eene andere zijde zijn daaraan groote bezwaren verbonden, en ik betwijfel of bij eene herziening van de jagtwet, dat stelsel daarin wederom zal worden opgenomen.

De spreker uit Rotterdam (de heer van Rijckevorsel) behandelde een geheel ander onderwerp, maar zeker niet minder belangrijk. Hij heeft gewezen op hetgeen in de Tweede Kamer over het lager